

DR KENEZ-KURLÄNDER EDE

SZEMLÉJE

SZOMBAT

Meghiusultak a béketárgyalások

Julius 3-iki közgyűlésen lesz az első
mérkőzés. — Kavarodás a sajtó körében

— Gál Jenő és Friedmann Ignác
indítványa —

V. évfolyam 14. szám.

1932. július

A címlap Berény Róbert rajza.

Úlőbutorok tisztítása lebontás nélkül, felelősséggel,
„KIRÁLY” VEGYTISZTÍTÓ
 festő és gőzmosógyár. Független, szőnyegek tisztítás esetén nyá-
 ron át **ingyenes megóvás**ban részesülnek.
Budapest, IV., Magyar-utca 3. ~ Telefon: 85-1-29.
VII., Király-utca 15. ~ Tel.: J. 31-3-35.
Gyár: VI., Hajdu-u. 12-14. ~ Tel.: 93-1-95, 90-2-97.

TAUBER ÁRON

כשר kóser mézárszéke
 BUDAPEST, VII., DOB-UCCA 10. SZ.
 Telefon: J. 422-83.

A pesti izr. hitk. Rabbiságának fel-
 ügyelete alatt. Elsőrendű cukorgyári
 hizlalásból származó marha-, borju-
 és birkahusok. Vágott baromfi áru-
 sítás! Rendelések házhoz szállítanak.

30 év óta fennálló üzletemet Kertész-
 utca 43. sz. alól VI. Király-utca 58.
 alá helyeztem át.

Telefon: Automata 24-0-85.

Seidner Lipót

Posztó, divatszövet és szabókellékek
 áruháza. Billiárd, játékasztal és
 íróasztal posztók. Ebédlőasztal,
 padló- és dekoráció filcek.

KUFFLER ÉTTEREM

Elismert
 kóser
 házikoszt

1902. ÓTA FENNÁLL. Egy terem-
 mel kibővítve, újonnan átalakítva.

VI., Vilmos császár-ut 39. (Hajós-utca sarkán)
 Menürendszer délben, este.

SIREMLÉKEK

bel és külföldi márványokból leg-
 olcsóbb árban részletfizetésre is
 kaphatók. ~ Tervrajzok díjtalanul.

EICHBAUM MOR
 sirkőgyáros

BUDAPEST, V., POZSONYI-UT 1-3
 TELEFON; 245-74.

FAVORIT

ruhafestő és vegy-
 tisztító és gőzmo-
 só üzem

BUDAPEST, Paulay Ede-u. 51

Szombaton zárva.

KATZER E.

UDVARI SZÜCS

BUDAPEST, VI., Ó-UTCA 34
 (Nagymező-utca sarok)

Molykár elleni meg-
 óvás. Letétjegyünk-
 re bankunk pénzköl-
 csőnt nyújt.

SIDOL

fém, ablak és márvány
 tisztítására a legalkal-
 masabb.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

A Síp-utcában a helyzet változatlan!

A VII. kerületi képviselőtestületi tagok gyűlést tartottak a Síp-utcai székházban *Ledermann* Móric elnöklete alatt. A gyűlésen megjelent *Stern* Samu is és kísérete. Felvonultak a csacsenerek végnélküli sorban és cifra dithirambusokat zengtek az elnök személyéről és működéséről. Magyarázni és menteni igyekeztek *Sándor* Pál eljárását, aki a rendőrök bevezetésével erőszakot követett el a hitközség autonómiáján és ennek során *Stern* Samu elnök kijelentette, hogy amennyiben szükség lesz rá, *a renitenskedőket a közgyűlésről ő is karhatalommal fogja kivezettetni.* Óva intem az elnök urat attól, hogy ilyesmit megkíséreljen. Inkább hagyja ott az elnöki széket és hagyja ott a hitközséget, mert rendőri karhatalommal a hitközséget vezetni nem lehet. A hitközség strukturája olyan, hogy csak erkölcsi erővel lehet azt vezényelni és ha mégegyszer megtörténnék, hogy rendőrök jelennének meg a hitközség termében, ez végleg felborítaná a belső békét és minden komoly munka lehetetlenné válnék. Figyelmébe ajánlom az elnök urnak, hogy szabad óráiban lapozza fel az *Egyenlőség* — az ő leibzurnálja — régebbi számait, amelyekben hasábos tudósítások állnak *Lederer* Sándor szobrának leleplezéséről a Páva-utcában és a Bethlen-téri templomkörzetben. Levonhatja az elnök ur a találságot ezekből, hogy mennyit ér a csacsenerek hűségnyilatkozata és dicsérő alázatossága. Olvassa csak el figyelmesen *Soltész* József és *Kovács* Hermann akkori beszédét, valamint *Zahler* Emil beszédét a Páva-utcában. Ezekből tanulságos következtetéseket szűrhet le magának. Én megjósolom az elnök urnak azt is — és ha az Uristen erőt és egészséget ad, akkor meg fogjuk érní — hogy idők multán a *Stern* Samut követő elnökkel szemben a csacsenerek hada ugyanilyen automatikus hajbókolásokkal fog hűségének és rajongásának kifejezést adni. Így volt ez a multban és így lesz ez a

jövőben is. Az efajta beszédeknek nagyon is efemer értékük van, amit egy olyan okos ember, mint *Stern Samu* nem hagyhat figyelmen kívül.

*

A gyűlés nem volt sima lefolyású, különösen *Steiner* Gyulát támadta élesen *Erdős Dezső*, aki tanujelét adta annak, hogy közügyekben sem tudja megőrizni kellő higgadtságát és objektivitását. S erre az *Erdős Dezsőre* bízták a jelenlevők összeszámlálását, ama hirhedt május 29-iki gyűlésen. *Erdős Dezső* higgadtságán és objektivitásán mulott, vajjon határozatképes-e a közgyűlés, vagy nem? És *Erdős Dezső* higgadt objektivitásán mulott az a fontos kérdés is, vajjon a közgyűlés tudomásul veszi-e báró *Kohner Adolf* lemondását és hogy ki legyen az országos elnök? Ezzel szemben *Biedl Samu*, szegedi elnök kijelentette, hogy őt nem érdekli, hogy miként választja meg a VI. kerület a maga elnökét. Viszont azt is kijelentette, hogy bárkit is választ a VI. kerület elnökévé, ő azt kikiáltja országos irodai elnöknek. Minthogy a fentiekből kiderül, hogy *Erdős Dezső* és *Zöld* tábornok összeszámlálásától függött, hogy ki legyen a VI. kerület elnöke, nagyon nehéz megérteni és összeegyeztetni *Biedl Samu* alkotmányos érzületét logikájával: Szerintem *Biedl Samu* nincsen joga és oka arra az álláspontra helyezkedni, hogy őt a VI. kerület közgyűlésén történtek nem érdeklik . . .

*

Soltész József nagyon meg van elégedve pártjának hivatalos sajtójával, ellenben sok kifogást emel a sajtó ama része ellen, amely az alkotmánypárt elveit propagálja és célkitűzéseit diadalra akarja juttatni. *Soltész József* a magánéletben egy pénzintézet igazgatója volt, ebben a minőségében megtanulhatta, hogy minden ethika relatív és hogy az ő bankját se vezették és vezetik az abszolút ethika törvényei szerint. Csak éppen a sajtótól várná el, hogy minden anyagi érdek mellőzésével teljesítse nehéz feladatát. Arra például nem is gondol, hogy a sajtónak vannak nyomdai kiadásai, a sajtó embeleinek van felesége, gyermeke, akiket el kell tartani. És tudtommal *Soltész József* sem a levegőből él, hanem minden negyedévben pontosan felveszi a nyugdíját és kikérné magának, ha ezért neki valaki szemrehányást tenne. Tudtommal *Soltész József* mestere, sőt főmestere volt a Királyi Művészeteknek és éppen ezért tőle egészen más hangnemet vártunk volna el.

*

Soltész József azonban a hitközségi életben a számszék alelnöke és ezen állásánál fogva helytelen, hogy ő ugynevezett kortes összejöveteleken részt vesz, mert az ő hivatása és feladata a pártok felett

állván, ellenőrizni az elnök és az előjárók ügykezelését, így kötelessége magát távontartani mindenféle pártoskodó összejöveteltől.

A számszékét néhai *Kaszab* Aladár elnök teremtette meg, aki-nél tisztább kezű elnöke nem volt és nem lesz a hitközségnek, mégis jónak látta egy független számszékét létesíteni, amely felügyeljen és ellenőrizze a hitközségi elnökség ügyködését és ő volt az, aki a számszék elnökévé *Stern* Samu jelenlegi elnököt megválasztatta. — Abban az időben, amikor *Stern* Samu volt a számszék elnöke, ez a testület komoly testület volt, amely kellő szigorral és vasenergiával végezte vállalt feladatát. Mikor *Stern* Samut hitközségi elnökké megválasztották, nem töltötték be a számszék elnöki állását, csak legutóbb választották elnökké *Kálmán* Henriket, aki azonban a mai napig sem vesz aktív részt a számszék munkálataiban, viszont az interkaláris időben, valamint még ma is az igazi vezető *Soltész* József, aki alatt a számszék minden jelentőségét elvesztette, többé se sulya, se tekintélye, se befolyása nincs. És *Soltész* József ne a sajtóval foglalkozzék, hanem igyekezzen a számszéknek olyan befolyást szerezni, mint volt abban az időben, amikor a számszék elnöke *Stern* Samu volt.

Nem akarok *Soltész* József hibájába esni és nem akarom őt azzal meggyanusítani, hogy az ő állásfoglalása kapcsolatban áll avval a tervvel, hogy a most megüresedett előjárói állások egyikét vele töltik be és az állásfoglalását talán ez befolyásolja. Azonban minden- esetre az bizonyos, hogy a számszék elnökének; vagy alelnökének nincs joga, nincs lehetősége kortesösszejöveteleken résztvenni és ezeken pártoskodó beszédeket tartani — se pro, se contra.

*

Van Mephistója, van Hámánja és hatalmas nagy ur a Pesti Izraelita Hitközség elnöke. azonban mégis csak nagyobb hatalom felett rendelkezett Ahasvér — 127 tartomány élet-halál ura, aki mellett nem működött sem előjáró, sem pedig képviselőtestület és azt tehetné, amit akart. Mégis álmatlan éjszakákon felolvastatta magának a Krónikák könyvéből az elmúlt idők eseményeit, hogy azokból merítsen tanulságokat és következtetéseket. A hitközség elnökének is ismételten figyelmébe ajánljuk, hogy olvassa el a régi krónikák írásait a régi elnökök viselt dolgairól, mert csak ebből okulhat és csak ebből tanulhatja meg, hogy az ilyen válságos időkben mi a kivezető út és mi az ő kérlelhetetlen kötelessége, hogy ismét bevonuljon a béke a közület táborába.

Dr. Kenéz-Kurländer Ede

Nincsen béke!

Dr. Steiner Gyula és társainak csatlakozása

A most folyó küzdelem egyik legjelentősebb eseménye volt dr. Steiner Gyula és társai belépése az alkotmánypártba. A pesti zsidóság zöme a VII. és VIII. kerületben lakik. A hitközségi életben rendszerint e két kerület választói döntenek a vezetés kérdéséről. A VIII. kerület, egyik ember kivételével, Hajdu Marcell vezetésével, tömören az alkotmánypárt mellett áll. Döntő jelentőséggel bír, hogy a VII. kerület melyik párt mellett foglal állást. Dr. Steiner Gyula és társainak belépése ezt a kérdést is eldöntötte, mert a kerület színe-java csatlakozott az alkotmánypárthoz. Eszerint, több, mint bizonyos, hogy az alkotmánypárt a közgyűlési teremben a többség felett rendelkezik. A VII. kerületiek a következő levél kíséretében jelentették be csatlakozásukat az alkotmánypárthoz:

Méltóságos

Dr. Buday-Goldberger Leó úrnak,
a VI. izr. községkerületi Alkotmánypárt
Elnökének,

Budapest.

Méltóságos Elnök Ur!

A Kohner Adolf báró lemondásával megüresedett Orsz. Izr. Irodai és VI. izr. községkerületi elnöki szék betöltésének kérdése váratlanul komoly helyzet elé állította a magyar zsidóságot. A Pesti Izr. Hitközség elnöke a maga részére ambicionálta a két előkelő felekezeti méltóságot és emellett a pesti hitközség elnöki tisztjét is meg akarta tartani. Ezzel szemben a legtöbben — köztük felekezetünknek társadalmi pozícióknál és egyéni érdemeiknél fogva egyaránt méltán prominens tényezői — azon az állásponton voltak, hogy a mai nehéz időkben nemcsak az anyagi, de az erkölcsi javakat sem szabad kumulálni, inkább meg kell osztani a nagy felelősséggel járó három vezető felekezeti funkciót, annál is inkább, mert megoldhatatlan komplikációkkal fe-

nyegető összeférhetetlenséget is eredményezne a három elnökségnek egy kézben való egyesítése.

A meggyőződés tárgyilagos érvei sikertelenek maradtak az egyéni ambíció kapacitálhatatlanságával és a hatalmi eszközökbe vetett bizodalmaival szemben. Harcra került a sor, a kiéleződött ellentétek robbantottak a Pesti Izr. Hitközség előljáróságában, a VI. községkerületben és az országnak e községkerületen kívül élő hitközségeiben egyaránt. A VI. izr. községkerület f. évi május hó 29-én megéjtett elnökválasztó közgyűlésén történt sajnálatos és szabályellenes események végkép megbontották a zsidóság egységét és békéjét.

Engem kezdettől fogva megdöbbenett és aggasztott az egyáltalán nem indokoltan felidézett harc, de mindeddig biztam abban, hogy végül mégis felülkerekedik majd a józan belátás. Sajnos, minden kiegyenlítő kísérlet megtörött egyetlen személyes célkitűzés makacsságán és alig helyrehozható károsodással fenyegeti felekezeti életünket.

Ugy érzem, hosszú közéleti működésem egyenesen kötelez arra, hogy én is kilépjek passzivitásomból és nyíltan azok mellé álljak, akiknek személyes szempontoktól mentes objektivitása reményt nyújt arra, hogy sikerülni fog megmenteniök mindnyájunk legföltettebb kincsét: a felekezeti békét.

Ez a megfontolás készítetett arra az elhatározásra, hogy bejelentsem belépésemet a bölcs vezetésed alatt álló VI. izr. községkerületi Alkotmánypártba és hogy arra kérjem azon barátaimat is, akik egy emberöltőn keresztül állottak oldalamon tisztos közéleti munkában, hogy példámot követve csatlakozásukkal segítsenek helyreállítani az ok nélkül megbolygatott felekezeti egységet és békességet.

Fogadd, Méltóságos Elnök Uram megkülönböztetett nagyrabecsülésem nyilvánítását.

dr. Steiner Gyula s. k.

Kavarodás a sajtó körül

Az ellenzéki párt helyesen választotta az „alkotmánypárt” címet, mert e címben bennefoglalatik a teljes program is. Küzdeni a szellem ellen, amely karhatalommal akarja vezetni a hitközség ügyeit, amely az előljárói állások lecsökkentésével a hatalmat autokratikusan az elnök kezében akarja összpontosítani. Az új párt a titkosságot akarja az egész vonalon bevezetni és célul tűzte ki, hogy már a legközelebbi választásnál a ma már világszerte bevezetett lajstromos rendszer szerint szavazzanak. Célul tűzte ki, hogy a számszék ellenőrző működését hatályosabbá tegye és a dugseglelyeket végleg megszüntesse. Ezzel szemben a másik párt jogtalanul nevezi magát hitközségi pártnak, sokkal inkább volna megfelelő a „kormánypárt”, de még inkább a „hatalompárt” elnevezés, mert a programja abban merül ki, hogy a hatalom állandósuljon a ma uralkodó koteria kezében.

A most folyó küzdelemben, a hatalompárt szónokai csaknem minden gyűlésen támadást intéznek a sajtónak ama része ellen, amely nem hajlandó a tényeket elhallgatni és nem hajlandó álhirekkel megtéveszteni a közvéleményt. Bojkottal és retorziókkal fenyegették meg az ellenzéki sajtó képviselőit, akik mindezek ellenére elszánt lélekkel szolgálják a kitűzött célt és nem hajlandók behódolni a hatalom birtokosai előtt.

A legutolsó sajtókonferencián történt, Stern Samu elnöki szobájában, amelyen jelen volt a felekezeti sajtó minden árnyalata, ott tartózkodott Eppler Sándor és dr. Munkácsi Ernő, mikor Pintér Miksa, mintegy jóslatszerűen a következőkkel fordult az elnökhöz: „Ich warne Sie, Herr Präsident ... óva intem Önt, Elnök úr, ne bocsátkozzék egy kalandba, ne ugorjon be Szabolcsi Lajosnak, mert úgy fog járni, mint annakidején Léderer Sándor és Hevesi Simon a felsőházi tagválasztásnál. Ezeket is Szabolcsi Lajos ug-ratta be, sőt, már meg volt rendelve a háromszáz teritékes diadalmi vacsora;

hogy milyen csúfos bukás lett belőle, azt mindenki tudja.” Csak ezután történt, hogy a sajtó felismerte a hitközség veszélyes helyzetét és még aznap délután felkeresték Hajdu Marcellt és a vele folytatott tanácskozások után alakult meg a mostani hatalmas alkotmánypárt. Legutóbb egy ülésen az elnök és Szabolcsi Lajos jelenlétében megtámadták az alkotmányos sajtót és kritizálták állásfoglalását, így alkalmat nyújtva dr. Schönfeld Józsefnek, hogy a következő beszédet tartsa, amelyben visszautasítja a támadásokat és kellő értékükre szállítja le azokat:

Dr. Schönfeld József személyes kérdésben szólalt fel. Ő ugyan, mint bizottsági tag van jelen, — mondotta — de minthogy a sajtót aposztrofálták, kénytelen a sajtó nevében is szót emelni. Az ellenzéki sajtót az igazság vezette akkor, amikor nem volt hajlandó elhallgatni Buday-Goldberger Leó, Vida Jenő és Kaszab Elemér lemondását. Amikor Stern Samu irodai elnökségéről volt szó, hamisan informálták a sajtót. Azt hirdették, hogy egyhangú lelkesedés fogadta Stern Samu jelölését a hitközség előljáróságában és amikor megtudták, hogy ez nem igaz, kénytelenek voltak az igazságot megírni és becsületesen informálni olvasóikat. Így történt, hogy amikor az itt jelenlevő szerkesztő az Egyenlőségben azt írta, hogy az egész előljáróság való-ságos rajongó lelkesedéssel fogadta Stern Samu jelölését, másnap az úgynevezett ellenzéki lapok megírták az igazságot, hogy az előljáróságban éppen ez a kérdés szakadást idézett elő és hogy 3 előljáró lemondott. Azóta minden héten a kormánypárti sajtó valótlam hireit másnap kézzel foghatóan kénytelen megcáfolni az ellenzéki sajtó. Amikor egy kézlegyintéssel azt írta a múlt héten, hogy a petíció rövidesen elintéződik és sor kerül az országos irodai elnök megválasztására, másnap a Zsidó Szemle és a többi lapok közölték a miniszteri rendeletet, amely hosszú hónapokra kitolja az irodai elnök megválasztását. Az ellenzéki sajtó semmiféle bojkottól nem fél. És hiába

nevezte az itt jelenlevő szerkesztő zugsajtónak ezeket a lapokat, az olvasóközönségnek az ítélete máris döntött, hogy melyik sajtó oldalán van az igazság. Én csak azt mondhatom az elnök úrnak, hogy Isten mentse meg őt a barátaitól, (itt a szónok Szabolcsi Lajosra mutat), az ellenségeivel majd csak el fog valahogy bánni. (Taps.) Mi a hitközség elnöki székében, ha kell, egy diktátort is el tudunk képzelni, de fiókdiktátorokat nem tőrünk magunk között. (Általános helyeslés és taps.) Az elnök úr presztizsét akartuk megmenteni az első perctől fogva és mindenkor vigyáztunk arra, hogy a hitközség elnökét megillető tiszteletnél fogva az ő személyét a legtávolabbról se érje bántódás, sőt ellenkezőleg, túlzottan nagy mértékben emeltük ki az ő érdemeit a hitközség körül. Akik ma itt a béke nevében használtak ilyen erős szavakat, azok nem jó szolgálatot tettek az ügynek. Én, aki jelen voltam a másik pártnak minden gyűlésén, kijelentem, hogy ott megközelítőleg sem használtak soha olyan személyes hangot, mint amilyeneket ma itt hallottunk.

Stern Samu itt közbeszól és a Zsidó Szemléből idézi Vida Jenő beszédét, amelyben azt mondotta, hogy: „A pesti izraelita hitközség elnöke felelős az eseményekért, a pesti zsidóságon esett csúfság ódiúmát neki kell viselnie.“ Vajjon ez nem személyeskedés? — kérdezte Stern Samu.

Dr. Schönfeld József: „Ezeket a szavakat egy olyan férfiú mondotta, aki helyt áll szavaiért mindenkor. Véleményem szerint ezek sem személyeskedő kifejezések, ezek a szavak itt csupán a rendőrség megjelenését akarták súlyos kritikával illetni és ezért a gyalázatért vontak felelősségre a hitközség elnökét. Ezt a gyalázatot, Sándor Pálnak azt a magatartását, senkinek sem fog sikerülni tisztára mosni ebben a teremben. Én ezúttal is figyelmeztetem az elnök urat, hogy túlnagy bizakodással ne tekintse a dolgokat, mert újból nagy meglepetések érhetik. (Taps.)

Friedmann Ignác indítványa

Nagytekintetű Elnökség!

Mózes kötelességévé tette a zsidó népnek, hogy viselkedése által szentté váljon.

A szent fogalma kizárja az erőszakot, a harcot. Prófétáink mózesi szellemben állandóan a békét hirdetik. A béke a zsidó nép erkölcsi követelménye. Köszöntése is „Salom“ szóban nyer kifejezést.

A béke nem jelenti a feltétlen alávetést. Mózes egyenesen kötelességévé teszi népének, hogy objectiv kritikával éljen. Az objectiv kritika nem jelenti a feltétlen behódolást, hanem a testvéri szeretetben való megértést. Bölcs atyáink is e szellemben intézik hozzánk, az utódokhoz, intelmeiket, amidőn a zsidó nép erkölcsi követelményeként felállítják a Tórát, a „Derech Ereccel“ együtt. Tóra nélkül nincsen „Derech Erec“.

Ez ősi szellemtől áthatva, a következő indítványt kérem a legközelebbi közgyűlés elé terjeszteni:

Mondja ki a közgyűlés, hogy végtelenül fájjalja, hogy a hitközség szentelt csarnokaiban fegyveres erőt alkalmaztak. A fegyveres erő alkalmazása a zsidó etikai parancs megszegése. Ennekfolytán megtiltja a hitközség, hogy jövőben csarnokaiban a fegyveres erő alkalmaztassék.

Ugyancsak ez okból mondja ki a közgyűlés, hogy nagy elégtétellel fogadta dr. Glücksthal Samu elnökhelyettes, dr. Dési Géza és Vértes Emil előljáró úrakkal azon ténykedését, hogy akkor, amikor a közgyűlés termeiben a közelmúltban a fegyveres erő, szabály és szokás ellenére alkalmaztatott, tiltakozásuk kifejezéseül a közgyűlés termét elhagyták.

Indítványozom, hogy a közgyűlés a fentemlitett előljáró urakkal ezen helyes zsidó magatartásukért jegyzőkönyvi elismerést szavazzon.

Hitrokoni tisztelettel
dr. Friedmann Ignác

Az alkotmánypárt első győzelme

július 3-án

Amikor a zsidó felekezeti közvélemény megbotránkozása az Országos Iroda elnöksége körül történtek fölött legelőször jutott kifejezésre és amikor Buday-Goldberger Leó neve alatt tömörültek azok a független férfiak, akiknek meggyőződése szerint a felekezeti élet és az Országos irodai elnökség erkölcsi értéke és nivója bánná meg, ha az országos irodai elnök egyszersmind pesti hitközségi elnök is volna és minden intézkedésnél felfigyelne a közvélemény: „nincs-e erkölcsi összeférhetetlenség a két tisztség között és nem forog-e fenn az érthetetlen, vagy nagyon is érthető okokból előidézett álláshalmazás esete” — akkor a „Szombat” ösztönösen érezvén, hogy fordulatot jelentő események megindulásáról van szó, alkalmazta Arany János ismert szavait: „Repül a nehéz kő, ki tudja, hol áll meg és kit hogyan talál meg?”

Az azóta lezajlott események valóban megmutatták a Buday-Goldberger neve alatt történt pártalakítás döntő erejét és hatását. „Repült a nehéz kő” és rést ütött a korhadó falakon. „Repült a nehéz kő” és lecsúszóan eltalálta azt a rendszert, amely öntetszelgéssel és elvakultsággal minden ellenvéleményt részben lemosolygott, részben elnémított. „Repült a nehéz kő” és most megállhat az első győzelmes stációnál. *A győzelemnek első állomása lesz a Pesti Izr. Hitközség július 3-ára kitűzött közgyűlése.*

Ezen a közgyűlésen ki fog derülni, hogy a felekezeti közélet nem óhajtja a diktatúra igáját tovább viselni. A régi törvény szerint átfurták annak a héber szolgának fülét, aki megmarad szolgaságban, a-

mikor alkalma nyílt a szabadságra. Ezt az intézkedést a régi bölcsek úgy magyarázzák: Legyen megbélyegezve az a fül, amely a Sinai hegyén hallotta azt, hogy Izrael fiai csak Istennek lehetnek szolgái, nem pedig gyarló emberek szolgálatában álljanak. *A hitközségi közgyűlés meg fogja mutatni, hogy a régi héber szellem még él a mai nemzedékben is és a zsidó meggyőződés tiltakozik minden, az igazi zsidó közösségi életet sorvasztó, elkietlenítő diktatúra sivársága ellen. Ki fog derülni a közgyűlésen, hogy a Buday-Goldberger neve valóban szimbólum, szimbóluma a felekezeti közélet a becsületes vélemény nyilvánítás jegyében való reneszánszána. Ez az újjászületés meg fog nyilatkozni most már nemcsak országos viszonylatban, hanem kimondottan belső hitközségi vonatkozásban is.*

Ki hitte volna még egynéhány héttel ezelőtt, hogy a hitközségi előljáróságok helyét nem a méltó módon, azaz: egyhangulag s közmegegyezéssel fogják betölteni, hanem harccal és hogy ez a harc nem a hivatalos lista győzelmével fog végződni. Azok lesznek az előljárók, akiket a Goldberger-párt jelölt, vagyis az a párt, amely azt vallja, hogy *nem lehet felekezeti életet aggályosan, furcsa módon eszközölt szavazatösszeszámlálással, sem rendőri karhatalom igénybevételével vezetni.* Az alkotmánypárt azzal, hogy a pesti izraelita hitközség előljáróságába méltó férfiakat ielöl, tudatában van annak, hogy új fejezetet nyit meg a pesti hitközség életében és egy *egészségesebb szellem számára nyitja meg az utat.*

Bettelheim Samu levele :

אני בטלסט לגיה אורי!
 קסנאם א בקלדט לבלקט . שיגלטמרה
 מיגיא אל בדשאק כגללבה , אש גם יגהטק
 א יגהיה .
 אקדש טרסק לגני מניט טשאק אן
 בדשאק אונטרהיה אדש אי עסמנק! ג-למזק
 עדש גמט זשרן אש שפניל זשרן , מרש גע
 נילבנקלי א מדשר זשדע עדשב פרסטט
 סללם אש שיט נילבנקלי פדסה אז עלשה
 אידן בטטה מדשר לם אז אז איני נילב ,
 דה קשב אלן פאפא זשרן לם גללע
 אקאר א קזפרר עלבי קעלב
 אז איני נילב עלשה דקמנטומט
 אריזע אל נהאדש א מריצקח מגנט
 קזידן קדש יא גלטה כל
 טליש בטטלטל
 הבה
 מיש לא אמתקלב שמו



AZ OMIKE MENZA megérzi, éppen úgy, mint minden egyéb intézmény, a súlyos gazdasági viszonyokat. A zsidó társadalom azonban mindig frontban állott az Omike mellett, amikor a menza ügyén kellett segíteni. A napokban rendezett garden party is hatalmas erkölcsi és anyagi sikerrel végződött. Megjelent a Lipótvárosi Kaszinó gyönyörű fasori palotájában a budapesti zsidóság színe-java és pompás hangulatban a hajnali órákig maradt együtt a társaság. Buday-Goldberger Leó elnök, aki szinte egymagában tartotta fenn áldozatkészségével a menzát, segítőtársakat kapott a zsidó társadalom elitjéből, amely melegen ünnepele őt a kerti ünnepély alkalmából.

NÉMET FOLYÓIRAT A MAGYAR REFORMZSIDÓ MOZGALOMRÓL. A berlini Jüdisch-Liberale Zeitung utolsó számában hosszabb cikket közöl a magyar reformzsidó mozgalomról. A cikk mindelekeelőtt Sós Endrének, a Pro Palesztina Szövetségben „Örök zsidó, modern zsidó” címen tartott előadásával foglalkozik, amelynek gondolatmenetét ismerteti. Külön kiemeli, hogy a mozgalommal kapcsolatban Dr. Kiss Arnold főrabbi kijelentette, hogy becsületes reformmozgalom nem okoznak kárt a zsidóságban. Mint látható, a nálunk nagy port felvert vita híre külföldre is eljutott.

Lájnolás közben...

Braun: Jó napot Doktor úr.
Dr. Kövi: Jó napot. Mit szól ehhez a kaszinóhoz?
Braun: Mit szóljak? Megszoktam.
Dr. Kövi: Én azt hiszem, az orthodoxok nem beszélgetnek lájnolás közben.
Braun: Maga téved. Ők is beszélgetnek, de csak snóderozás közben. Nálunk pont fordítva van. Mi akkor beszélgetünk, ha a szöveget olvassák, snóderozásnál pedig kíváncsian figyelünk, hogy megtudjuk, ki milyen smucig ember ...
Dr. Kövi: Értem. No, és a rasekol, meg a tüvekol? Ők azért hallgatnak, hogy jó példával járjanak elől?
Braun: Azt nem! Ők, hol beszélnek, hol nem beszélnek egymással.
Dr. Kövi: És a főrabbi urak?
Braun: Maga mucai! Ők soha nincsenek beszélő viszonyban.
Dr. Kövi: Hát a főkantor urak?
Braun: Ők inkább leharapják a nyelvüket, de juszt se szólnak egymáshoz.
Dr. Kövi: És ezt nevezik felekezeti békének?
Braun: Ugy, ahogy mondja. Nézze csak ezt a vezérférfit. Mit gondol, hol láttam a napokban felekezetünknek ezt a büszkeségét? Ha ezer évig él, se találja ki.
Dr. Kövi: No hol?
Braun: A jáki kápolnában. Az unokáját eskették. Ő is ott ült a násznép között.
Dr. Kövi: Látja, Braun, ezt nevezem én chücpeségnek. Mert az a legjámborabb zsidóval is megesik, hogy az unokája kikeresztelkedik. De egyik nap a jákiba menni, másik nap a Dohányban ülni főhelyen és vezérszerepet vinni, hát engedelmet kérek, ehhez ...
Braun: Mondja csak ki nyugodtan, ehhez ... kell.
Dr. Kövi: Ugy van, úgy van. Apropos, ki az a kövér úr, akit most a Tórához hívtak?

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Olvasom

Stern Samu elnök egyik beszédében hangoztatta, hogy nem kell a hitközségnek kirakat-elöljáró. Vajjon kire értette ezt a hitközségi elnök? Talán Vida Jenőre, akinek működése az Árvaháznál mindenkit csodálatra kényszerít, vagy Buday-Goldberger Leóra, aki, mint az Omike elnöke egymaga viseli a vállán az intézmény csaknem összes terheit. Mindketten apai szeretettel gondozzák a fiatalság jelenét és jövőjét. Avagy Kaszab Elemérre értette a „kirakat-elöljáró” kifejezést? Kaszab Elemér a Kaszab-poliklinika fejlesztése érdekében fejt ki érdemdús munkásságot. Vajjon kire célzott az elnök úr? Erre vagyunk kíváncsiak.

Olvasom

Az Egyenlőség, szokása szerint, hamis és elferdített hírekkel igyekszik a közönséget félrevezetni és a Szombatnak, sajnos, nem áll annyi hely rendelkezésére, hogy minden valótlan állítást pontonként és részleteiben megcáfoljon. Azonban egy kirívó ferditést nem hagyhatunk szó nélkül. Arról értesíti a közönséget, hogy a VIII. kerületi képviselőtestületi tagok csatlakoztak a „hitközségi” címet usurpáló párthoz. Ezzel szemben megállapítjuk a következő tényállást: A VIII. kerületi képviselőtestületi tagok dr. Hajdu Marcell elnöklete alatt ülést tartottak és két tag kivételével határozatilag kimondták, hogy az alkot-

mánypárthoz csatlakoznak. Erről jegyzőkönyvet vettek fel és ezt aláírták: Hajdu Marcell elnök, Sarbó Vilmos jegyző, dr. Izsák Ede és Hauer Ferenc, mint hitelesítők.

Nem olvasom

A multkor a nemescélú Izraelita Szünidei Gyermektelep Egyesület elnökéül választották meg Kálmán Henrik vezérigazgatót. Ebből az alkalomból beszédet mondott, s vezérelvének vallotta azt a héber mondatot: uszesuvo, uszefilo, ucedoko maavirin esz rauá hagezéro (megjavulás, ima, jótékonyság elhárítják a rossz végzetet). A héber szavakat világosan, pontosan ejtette ki a budapesti születésű és nem is orthodox nevelésű bankigazgató, pedig Pest területén néha teljesen idegenszerűen, sőt, a hozzáértőnek fizikai fájdalmakat okozóan hangzik a héber szó — egyes rabbik ajkáról.

Nem olvasom

Társaság beszélgetett a lefolyt Goldberger-Stern mérközésről, s valaki felemlítette, hogy megismétlődnek az események. 1924-ben Lederer Sándor, mint elnökjelölt állott szembe Buday-Goldbergerrel, s a Sándor Pál erélyes módján, választási elnök Vázsonyi Vilmos volt. Amire a társaság egy másik tagja azt felelte: Én ugyan Stern-párti vagyok, kerületi okokból, de éppen ilyen szempontból nem volna szabad ezt az analógiát felhozni, mert: Stern Samu maga tiltakozik az egyik Sándor (Lederer) ellen, mint eszménykép ellen — s néhai Vázsonyi Vilmos tiltakozik a klotürös

rendőrös, második Sándor (Pál) ellen, mint tanítóvány ellen — csak egynek nem kell tiltakoznia: Buday-Goldberger Leónak.“

Nem olvasom

Dr. Gál Jenő országgyűlési képviselő indítványt nyújtott be a hitközség elnökségéhez, amelyben kéri, hogy a július 5.-i közgyűlésen megejtendő előljárói választásokai a titkosság legszigorúbb szabályai szerint ejtsék meg. Az elnökség az indítványt beterjesztette a közgyűlésen, avval, hogy az alapszabályok idevonatkozó szakaszai ezt imperatíve tiltják. Tilalomról ugyan egyáltalában nincsen szó, csak éppen hogy nincsen imperatíve előírva a titkosság teljessége. Azonban, ha az úgynevezett hitközségi párt bizik az erejében, amit nagy hanggal hirdetnek, hogy rendelkeznek a közgyűlés többsége felett, akkor miért nem merik teljesíteni az alkotmány-párt jogos és méltányos kérését?

Olvasom

Beregszászon az orthodox-neológ hitközség (a feketék) és a neológ-orthodox hitközség (a szürkék) állandóan marakodnak. Erre a feketék azt kezdték hirdetni, hogy megválasztják rabbijukká a szélsőséges pápai Grünwald egyleti rabbit. A szürkék sem voltak restek, és kitették több ujságban, hogy viszont az ő főrabbijukat meg akarják választani budapesti orthodox főrabbinak. Ezek a híresztelések Pápa és Beregszász egyes köreiből nagy örömet és Pesten egy kis mosolyt keltettek.

Nem olvasom

A Budapesti Kereskedelmi Akadémia 1907. évben érettségizett növendékei f. hó 18.-án tartották 25 éves találkozójukat a Gellért szállóban. Érdekes, hogy a banketten 4 résztvevőnek „rituális“ vacsorát tá-

laltak. Ez a négy úr 25 évvel ezelőtt is szigorúan betartotta a zsidó törvényeket, mert szombaton és a zsidó ünnepeken az irás alól fel voltak mentve. Az illető négy úr orth. családból származik és a mai napig is szigorú vallásos szellemben élnek. Ezek közül elsősorban fel kell említenünk *Eppler Sándort*, a pesti izr. hitközség főtitkárát, továbbá *Trébitsch Márkot*, a Chevra Kadisa főtisztviselőjét, *Braun Manót*, a Kóser szalámigyár rt. igazgatóját és *Rosenbaum-Rácz Simon* tőzsdebizománnyost. Felemlítjük, hogy *Trébitsch Márk* az érettségét követő napon belépett a Chevra szolgálatába és így ő ilyen minőségben is 25 éves forduléhoz jutott.

Olvasom

A pápai hitközségben van egy frakció, amely pápább a pápaiaknál, s külön rabbit is választott magának, aki csupán névleges alárendeltje a hitközségi főrabbinak. Az elmúlt macesz-sütési évad alkalmából a még-pápábbak megharagudtak a pápaiakra, s külön sütőházat rendeztek be, amiért is a régebben megsütött maceszkészletek nem fogytak el. De a pápaiaknak sem fogyott el a sütnivalójuk és megtorlásul a még pápaiabak szubvencióját elvonták. Ez ügyben egyesek a budapesti központtól békéltető bizottság kiküldetését akarják kérni, de ettől retteg mind a két párt, mert egy-egy békéltető bizottság mindig állandóvá teszi a harcot.

Olvasom

a megdöbbenő adatokat a bécsi zsidóság lassú, de biztos pusztulásáról. Az 1932-es év első negyedében 787 halálessel és 173 kitéréssel szemben 264 volt a zsidó születések száma, míg 83-an tértek át a zsidó vallásra. Feltűnően nagy a halálozások és a születések száma közötti különbség, amely az előző évhez képest nagy emelkedést mutat. Ellenben a kitérés arányszám kisebb, mint az előző évben.

HIREK

A Mikéfe Szegeden

A Mikéfe, Magyar Izraelita Kézmű és Földművelési Egyesület III. vidéki közgyűlését június 19-én, vasárnap tartotta Szegeden.

A közgyűlést megelőzőleg a szegedi zsidó templomban énekes istentisztelet volt, amelyen a prédikációt dr. Löw Immanuel iórabbi tartotta, amely alkalommal költői szárnyalású beszédben vázolta a hivatása magaslatán álló Mikéfe kulturális és karitatív hivatását.

Az istentisztelet után a hitközség disztermében dr. Biedl Samu hitközségi elnök üdvözölte a Mikéfe szegedi kiküldötteit és kijelentette, hogy a Mikéfe munkájából a szegedi zsidó társadalom is részt kér. A Mikéfe nyitott kapukat döngét Szegeden, mert a szegedi zsidó hitközség át van hatva a zsidó kulturális egyesület fontosságától és különösen a Mikéfe eddigi óriási munkája, amelyet a zsidóság produktív pályára való kiképzése terén kifejtett, bir nagy jelentőséggel.

Özv. Baracs Károlyné a Mikéfe hölgybizottságának üdvözletét tolmácsolta.

Kertész Ödön egyesületi igazgató vázolta azokat a nehézségeket, amelyekkel az egyesületnek a multban meg kellett küzdenie, kiemelve az egyesület jelenlegi elnökének, dr. Stein Emilnek emberfeletti munkásságát, mellyel az egyesület nyomasztó anyagi viszonyain igyekszik segíteni.

Dr. Friedmann Ignác m. kir. kormányfőtanácsos, minden igaz zsidó ügy nemes harcosa, hangsúlyozta, hogy a Mikéfe ma még nagyobb hivatást van hivatva teljesíteni, mint a multban, mert hiszen a zsidóságot az utolsó években az intellektuális és hivatali pályákról mindjobban kiszorítják és így a jövőben még fokozottabban kell a zsidó iparosok, kertészek és földművesek kiképzésének gondolatával foglalkozni, mert a jövő ennek a társadalmi rétegnek a boldogulását fogja eredményezni.

Nagel Emil végrehajtóbizottsági elnök gyönyörű színes képekben mutatta be a Mikéfe két intézményét, a tanoncotthont és a kertészképző telepet.

A fővárosból a Mikéfe részéről az előadókon kívül Reich Samu vezérigazgató, m. kir. kormányfőtanácsos, egyesületi al-

elnök. Gedeon Aladár nagykereskedő és dr. Rajna Tibor vezető tanár vettek részt.

Dr. Friedmann Ignác a délután folyamán felkereste a szegedi cionista helyi csoportot és az ifjúságot egyesületi helyiségükben, ahol lelkes ovációval fogadtak. Dr. Friedmann nagy tetszéssel fogadott beszédet intézett az önérzetes szegedi cionista ifjúsághoz.

Délben a fővárosi vendégek Biedl Samu hitk. elnök vendégei voltak.

JUNIUS 8-ÁN FEJEZTÉK BE a „Budapest legjobb sportoló diákja“ címért folyó versenyt. Ebben az érdekes küzdelemben, amelyben a sportra termettség mellett, még a szellemi kiválóságról is tanúságot kell szolgáltatni, az izr. reálgimnázium 5 tanulója vett részt. A versenyt Gergely Mihály VIII. o. tanuló, dr. Gergely Károly, iskolai fogorvosnak fia nyerte, most már másodizben. A győztes iskolája védi a hatalmas méretű, díszes ezüstserleget — harmadik éve egymásután őrizi már az iskola a vándordíjat —, a győztes oklevelet, babérkoszorút és ezüst plakettet nyert.

PETRI PÁL TIZÉVES ÁLLAMTITKÁRI JUBILEUMA. A kultuszminisztériumban kedden ünnepelték Petri Pál államtitkár tizéves jubileumát. Karafiáth Jenő kultuszminiszter meleg barátsággal köszöntötte első munkatársát, aki tiz éve politikai államtitkára a minisztériumnak, a tisztviselői kar nevében pedig Gévay Wolff Nándor államtitkár köszöntötte a jubiléumát, aki meghatottan köszönte meg az ünneplést.

A BRITH TRUMPELDOR ZASZLÓAVATÓ ÜNNEPSÉGE. Érdekes, felemelő ünnepség színhelye volt vasárnap délután a Pesti Izr. Hitközség Goldmark-terme, amelyet zsúfolásig megtöltött a szülők és barátok nagy serege. A zászlókat, amelyeket dr. Friedmann Ignácné országos zászlóánya, Baracs Károlyné budai zászlóánya (távollétében Deutsch Arturné), dr. Ösztern Lipótné pesti, Székely Salomonné óbudai, Haas Miksáné (távollétében Fischhof Henrikné) adományoztak és adtak át meleg szavak kíséretében a felsorakozott 250 főnyi Betár-ifjúságnak, dr. Kiss Arnold budai vezető főrabbi avatta fel és áldotta meg mélyenszántó, nagyhatású beszédében. A Brith Trumpeldor mozgalom célját és az ifjúság problémáit Eisdorfer Andor, a magyarorszá-

Clarus Kert Kabaré-Varieté
műsora szenzációs és mégis olcsó!
Minden szombaton új műsor!
Kávéházi árak! Kitűnő konyha!

gi Betár parancsnoka ismertette, majd a hitközségek, nőegyletek, testvéregyesületek zászlószalagjainak elhelyezése után, a zászlószegek beverésére került sor, mely alkalomból dr. Izsák Ede, dr. Friedmann Ignác, dr. Patai József, Rosenberg Sándorné, Ungár Sándor, dr. Schönfeld József, Székely Salamon, dr. Osztern Lipót, Kardos Béla, dr. Bande Zoltán főrabbi és mások szóltak az ifjúsághoz. A felavatandó betárik fogadalomtétele után — az egész szertartás, a vezényszavak természetesen mind héberül hangzottak el — a zászlóvédnökök egész sora helyezte el szegét a zászlórudakon. Az impozáns ünnepség a Hatikva hangjaival ért véget, s a Betár csapatai pattogó, héber indulók ütemeire elvonultak a teremből.



Olvasom

Anglia zsidó hitszónokai május 10-én tartották Londonban ötödik konferenciájukat, amelyen a britt birodalom magyar származású főrabbi, dr. Hertz tartotta a megnyitó beszédet. A kiváló főrabbi beszédében áttekintést nyújtott a zsidóság helyzetének az utolsó években történt alakulásáról.

— Gonddal és nyugtalansággal szemléljük a hitlerizmus előretörését Németországban. Ha Hitler végleges győzelme nem is fogja hozni a beígért pogromokat vagy a zsidó lakosság kiéheztetését, az azonban biztos, hogy az állami szolgálatból menesztik a zsidókat és az emancipáció-adta jogaikat is megszüntetik. —

Ezután a főrabbi megemlékezett az orosz szovjetről, amely most építi a Babel tornyát. Így ugyan nem fosztják meg hivatalosan a zsidókat jogaiktól és az antiszemitizmust, mint a reakció egyik nemét sem engedik érvényesülni, a zsidóságot azonban a vallások elleni harc keretében kiméletlenül üldözik.

Beszéde további során utalt arra, hogy a zsidóság életében 50 évenként játszódnak le a jelentős, gyakran sorsdöntő események. Ötször 50

évvvel ezelőtt, 1682-ben még égtek a spanyol inkvizíció máglyái, mialatt Anglia nagylelkűen megnyitotta kapuit a kiűzött zsidók előtt. Ugyanez évben nyílt meg az akkor még angol fennhatóság alatt álló Észak-amerikában az első zsinagóga. Ötven évvel később 1752-ben nyílt meg Angliában az első Talmud Tóra-iskola. Ujabb ötven év múlva, 1782-ben adta ki II. József osztrák császár híres türelmi rendeletét. 1832-ben jelent meg Leopold Zunz nagy műve „Die gottesdienstlichen Vorträge der Juden“. A következő ötvenedik év az 1882-ik hozta az orosz pogromokat és ugyanebben az évben indult meg a tiszaezlári per-vád nagy pere. Most pedig 1932-ben a hitlerizmus fenyegeti a zsidóságot.

Nem olvasom

A bécsi orthodox világszervezet, az Aguda, egyik hölgy-kiküldöttje előadást tartott a leánynevelésről, Budapesten. Az előadáson csak nők jelentek meg, mert bár az Aguda más országokban vegyes auditorium előtt eszközli rendezményeit, Budapesten eleget akart tenni a legszűkebb kívánalmaknak. Az orthodox hölgyek igen jól érezték magukat a női konferencia alatt, amint ezt orthodox hölgyismerősöm elmondta. És én ezért cserébe elmondtam, hogy az orthodox nőegylet pár évvel ezelőtt énekestét rendezett, de azon igenis voltak férfiak; ez akkor történt, amikor Jadowker operaénekes, a mostani rigai főkantor Budapesten énekelte, s jótékony célra fellépett az orthodox nőegyletnél; az operaénekest egy orthodox úr kísérte, aki az orthodox országos felekezeti életben nagy szerepet játszik. A dolog, az t. i., hogy férfiak is jelen voltak, nagy feltűnést keltett, s ezért kérdést intéztek ez irányban a nagytudású Schreiber pesti rabbiülnökhöz, akinek nagy tudományánál csak szarkazmusa volt nagyobb. A rabbi, aki vallási tekintetben rendkívül szigorú álláspontot foglalt el mindenkor, ez esetben igen meglepő feleletet adott: „Nem történt semmi, mert a művész, mint ilyen, nem számít férfiúnak, kísérője pedig, nagy szakálla dacára sem számít férfiúnak, mivelhogy nem is ember, egy — Unmensch“.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.

Neufeld Zoltán (PANNONIA) nyomda, Budapest. VII. Rombach u. 8. — Telefon: József 42-3-09.